3. GAIA
GARAPENA ETA GLOBALIZAZIOA

Gizarte Langintzarako Ekonomia

3.2. Garapena

- Garapen Ekonomirako Oinarriak
- Hazkundea eta Garapena. Ikuspegi Alternatiboak
- Genero eta Garapena

GARAPEN EKONOMIKOAREN OINARRIAK

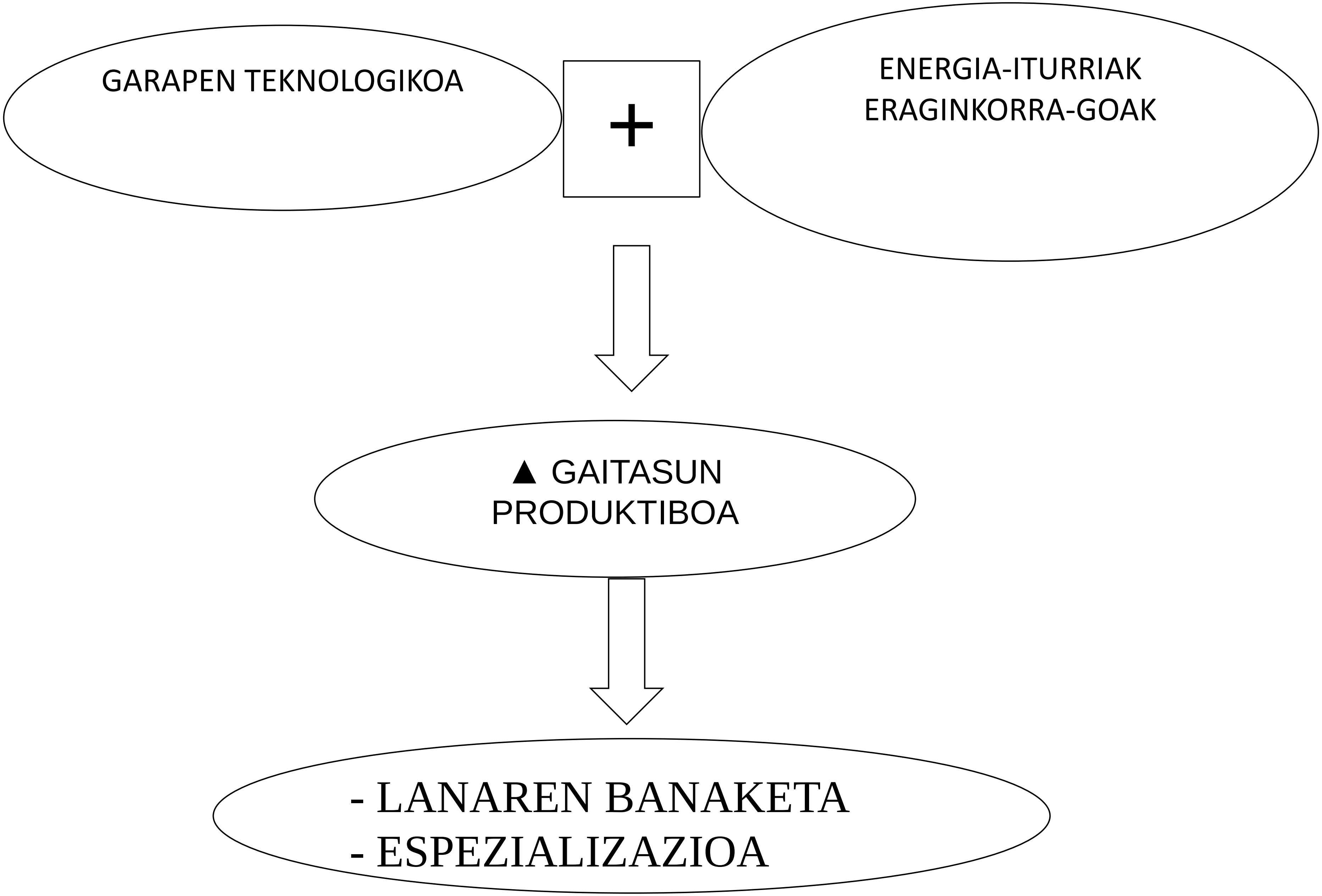

EKONOMIA INDUSTRIALA (XVIII-XXI MENDEAK)

ENERGIA ITURRI BERRIAK

+

BERRIKUNTZA TEKNOLOGIKOAK

▲ ESKALA-EKONOMIAK

- KONTZENTRAZIOA
- ENPRESAK GERO ETA HANDIAGOAK
- SOLDATAPEKOTZE PROZESUA
- ▼AUTONOMO ETA ENPRESARIEN KOPURUA

HAZKUNDEA ETA GARAPENA. IKUSPEGI ALTERNATIBOAK

A. HAZKUNDEA (BPG) MAXIMIZATZEA

B. GARAPEN IRAUNKORRA

C. DESHAZKUNDEA

D. GAITASUN PRODUKTIBOA MAXIMIZATZEA

HAZKUNDEA ETA GARAPEN EKONOMIKOA. DEFINIZIOA ETA NEURKETA

- **HAZKUNDEA GARAPEN EKONOMIKOAREN NEURRI GISA**

- **HAZKUNDEA: ▲ ONDASUN ETA ZERBITZUEN EKOIZPENA / PRODUKZIOA (▲ BPG)**

- **KRITIKA: EZ DU ZENTZURIK LURRALDE BAKOITZEKO PREZIOEN MAILA EZ BADA KONTUAN HARTZEN**

- → **EAP (Erosteko Ahalmen Parekatua)ren arabera neurtutako BPG**

HAZKUNDEA ETA GARAPEN EKONOMIKOA. DEFINIZIOA ETA NEURKETA

- **KRITIKA: EZ DU ZENTZURIK EZ BADIRA KONTUAN HARTZEN BIZTANLE KOPURUA ETA BIZTANLERIAREN HAZKUNDEA**

  → **Biztanleko BPG / Errenta Per Capita**

- **HAZKUNDEA FUNTSEZKO FAKTOREA DA GARAPEN EKONOMIKOAN, BAINA EZ DA BAKARRA: Beste adierazle batzuk gero eta garrantzitsuagoak bihurtzen dira, oinarrizko beharrak asetzen diren arabera.**

- **Hazkundetik aparteko beste adierazle batzuk aurkitzea ez da erraza. Errenten desorekak neurtu behar dira, zorpetzea, hazkundearen iraunkortasuna, gizartearen ongizatea, …**

  - Nazio Batuen Erakundea: Giza Garapenaren Indizea.

BIZTANLEKO BPG ETA KRITIKAK

➔ **GARAPEN EKONOMIKOAren ohiko kontzeptua = Hazkundea ⇒ Adierazlea = Δ BPG**

➔ Barne Produktu Gordina (BPG): Urte batean herrialde batean sortutako errenta

⇒ Ekonomia baten neurria; urtero banatzeko dagoen aberastasuna

➔ BPG = Urte batean herrialde batean sortutako balio erantsiak /produkzioa sektore guztietan: Nekazaritzan + Industrian + Zerbitzuetan

Biztanleko BPG = Errenta *per capita* ⇒ Ekonomia baten bataz besteko bizitza maila

➔ **Horren arabera sailkatzen dira herrialde aberatsak (garatuak) eta pobreak (garapen bidean)**

➔ Herrialdeen artean biztanleko BPG alderatzeko tresnak:

a) Merkatuko truke tasak (Moneta ezberdinak erabili ezkero)
b) Erosteko Ahalmen Parekatua (EAP-**PPA**)

ZORPETZEAREN ARAZOAK

ERAGINAK:

Zorrak handiagotzerakoan, dituzten errenten arabera baino ondasun eta zerbitzu gehiago erosteko aukera dute gizakiek. Eta enpresek eta gobernuek ere, dituzten sarreren arabera baino gehiago. HORRELA, handitu egiten da BPG

Baina zorpetzearen ondorioz: eskuratutako dirua itzuli eta interesak ere ordaindu behar dira. Beraz, gizakiek, enpresek eta gobernuek duten gastatzeko ahalmena murrizten da. HORRELA, BPG ere murriztu egiten da.

ZORPETZEAREN ARAZOAK

Zor horien ordainketa atzeratuz, hurrengo belaunaldiaren lepotik aberasteko aukera izan dezake belaunaldi batek. Metatutako zor horiek ordaindu beharko dituelako hurrengoak.

Horixe gertatu da Europan 70etako hamarkadatik aurrera. Garai (neo)liberalaren "hazkundea", neurri handi batean, gero eta zorpetze maila handiagoan oinarritu da eta.

HAZKUNDEAREN MUGAK

➔ 1970etan, hazkundearen mugengatiko kezka zabaldu zen. (Erromako Kluba)

➔ 1980etan, hainbat arazo/erronka berri:
industrializazioa ⇒ Itxaso eta airearen kutsadura, ozono-geruzaren desagerpena, ur gezaren eskasia, petrolioaren agortzea ⇒ sistema ekonomikoa eta oreka ekologikoa bateraezinak ote?

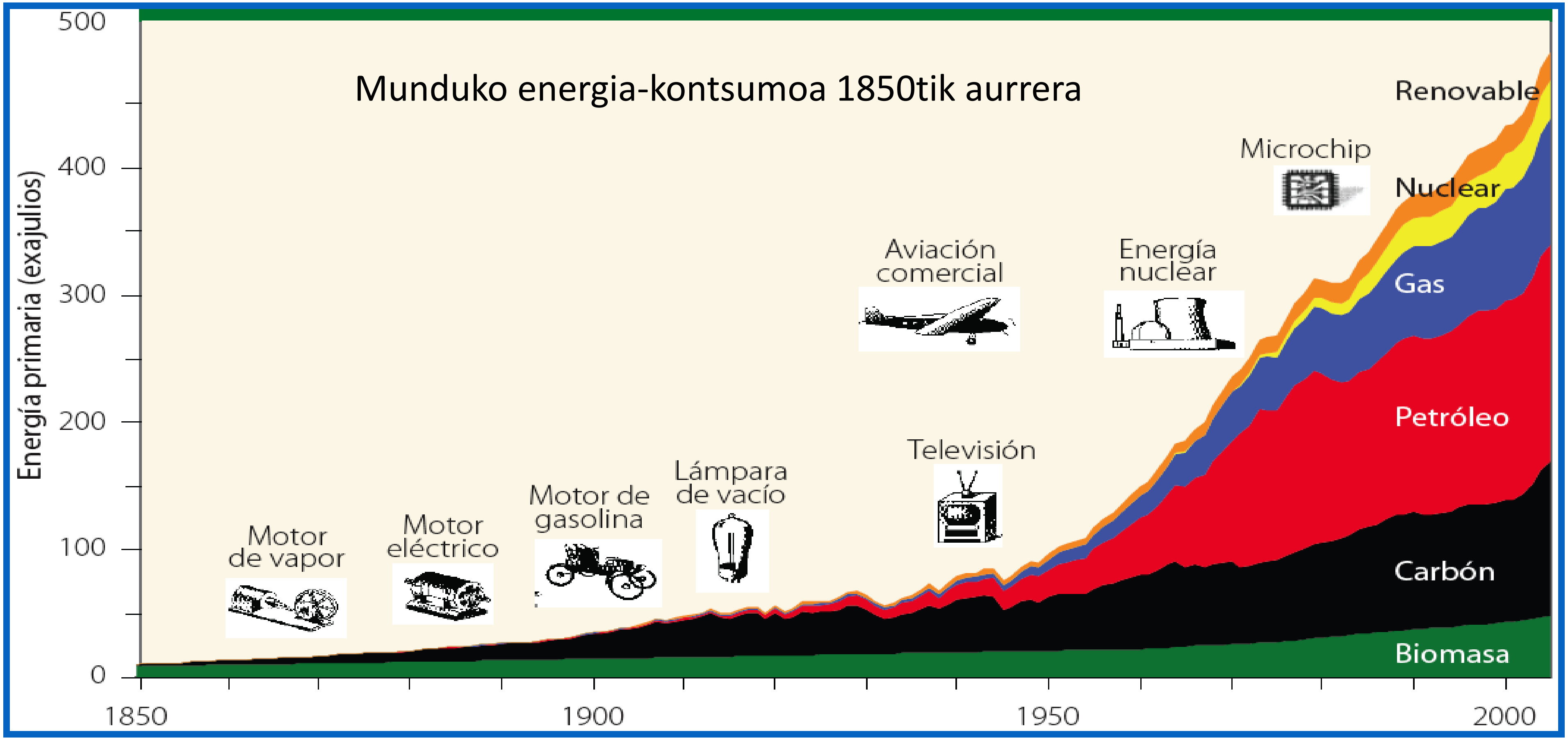

Fuente: ONU, *World Economic and Social Survey-2009*

Hazkundearen Mugak:
Thomas Malthus eta Erromako Kluba

➔ **Thomas Malthus** (1766-1834): Biztanleria progresio geometrikoan hazten den bitartean, elikagaien produkzioa progresio aritmetikoan baizik ez da hazten. Beraz, biztanleriaren hazkundea ez da eutsigarria

➔ **Erromako Kluba**: Neo-malthusianismotik hurbil zegoen zientzialari eta politikoek osatutako taldeak sortuta 1968an.

KONTUAN HARTZEKO:
AURRIKUSPEN HORIETAKO ASKO EZ DIRA BETE:

- ➔ **T. Malthus-en iragarpenak elikagaiei buruz**
- ➔ **Ozono-Geruzaren desagerpena**
- ➔ **Petrolioaren gailurra eta agortzea**

KARBONO-ISURIAK 1960-2015

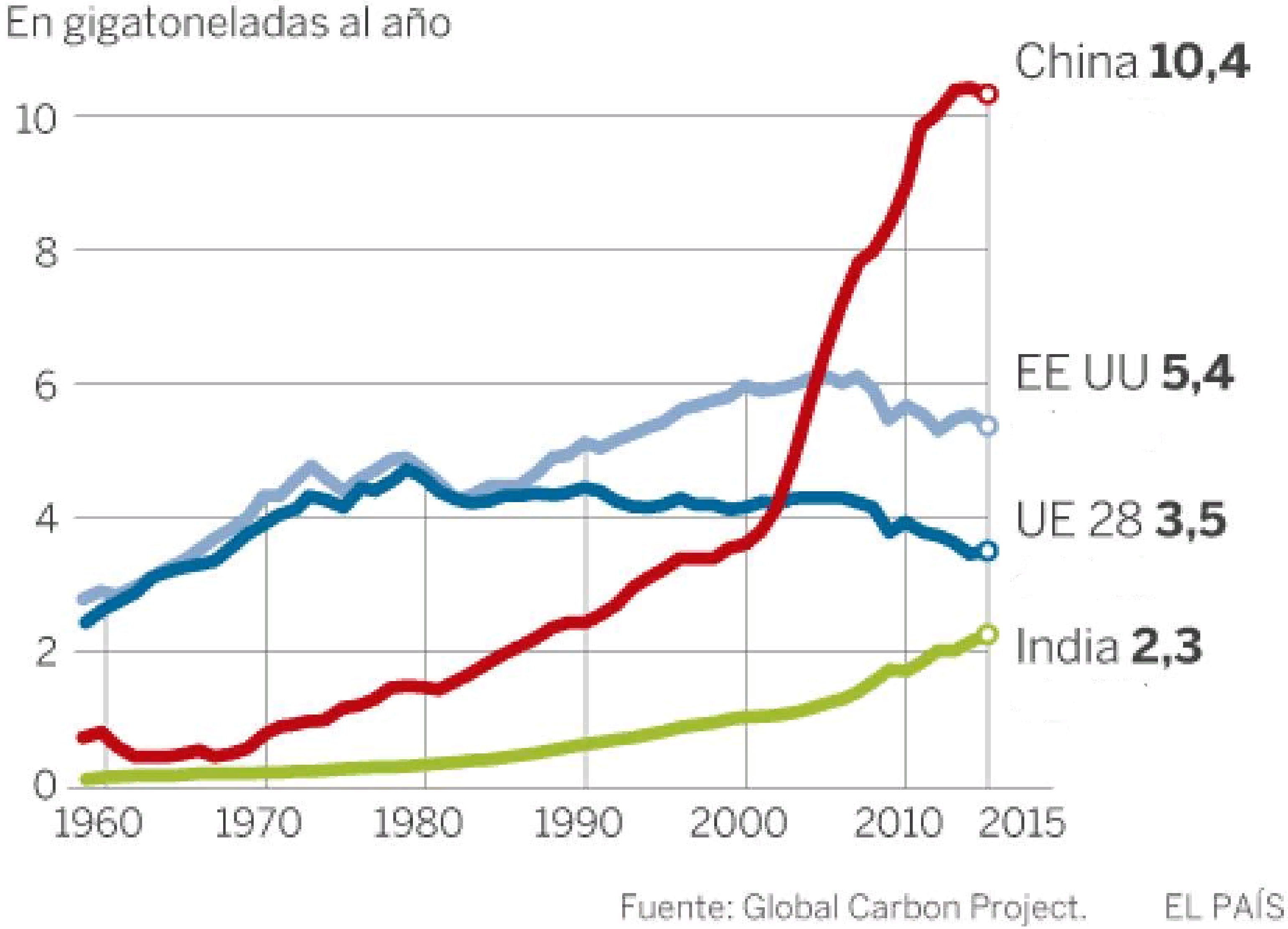

Biztanleko karbono-isuriak, 2017 (karbono tona metrikoak)

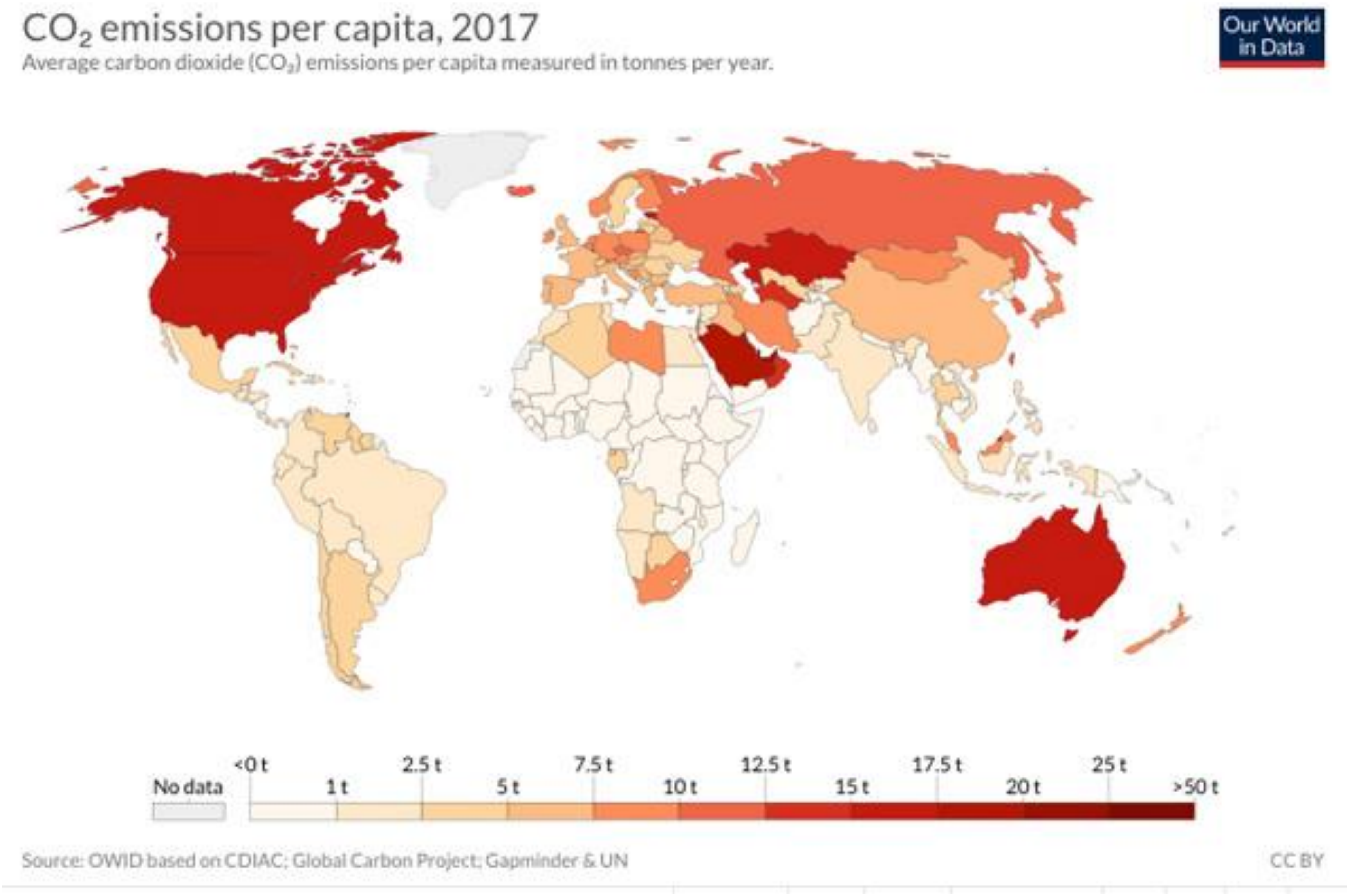

GARAPEN IRAUNKORRA
(=JASANGARRIA / EUTSIGARRIA / SOSTENGARRIA)

➔ Brundtland txostena = Ingurugiro eta Garapenerako Munduko Batzordea ⇒ GARAPEN IRAUNKORRA, “gaur egungo belaunaldiaren beharrak asetzen ditu, etorkizuneko belaunaldiek beren beharrak asetzeko gaitasuna arriskuan jarri gabe”

➔ **3 kontzeptu** biltzen ditu:

1) IRAUNKORTASUN EKONOMIKOA
Oraingo hazkundeak ez du konprometitu behar etorkizuneko hazkundea. Ej: Lehengaien agorpena, gain-zorpetzea, jaiotza-tasa.

2) IRAUNKORTASUN SOZIALA

Oreka sozialak, aberastasunaren banaketa, lanaldia, elkarbizitza, etab.

3) INGURUGIRO-IRAUNKORTASUNA

DESHAZKUNDEA

➔ deshazkunde kontzeptua *antiglobalizazioaren* gizarte-mugimenduetan sortu zen, **etengabeko hazkundearen ideiari aurre egiteko asmoz**

➔ Latouchen arabera (2009) kontsumo-gizartearen zirkuluak honakoak biltzen ditu:

1.- publizitatea ⇒ kontsumitzeko desioa sortu

2.- kreditua ⇒ bitartekoak eskaintzen ditu

3.- programatutako eta azeleratutako zaharkitzapena (obsolescencia) ⇒ beharrak berritzen ditu

GAITASUN PRODUKTIBOA HELBURU GISA

➔ BIZTANLEKO GAITASUN PRODUKTIBOA HANDIAGOTZEA ERREFERENTZIA GISA

➔ Horretarako: Gaitasun energetiko eta teknologikoa, azpiegiturak eta gizakien bataz besteko prestakuntza sustatu behar dira

➔Ez du nahitaez eskatzen produkzioa handiagotzea

➔Gizarte bakoitzaren helburuen arabera, hauek izan daitezke ondorioak:

- ➔Produkzioa handiagotu
- ➔Lanaldia murriztu
- ➔Iraunkortasuna sustatu
- ➔Bizitzaren kalitatea hobetu

➔ Barne Produktu Gordina askotan izan da kritikatua

A) produkzioa eta hazkundea **neurtzeko arazoak**:
- autokontsumorako produkzioa, eta merkatutik kanpo diren etxean egindako lanak eta zaintzak **ez dira kontuan hartzen** ⇒ jarduera ekonomikoaren azpibalorazioa, etc.

B) ondasun- eta zerbitzu-produkzioa **ez da ongizatearen adierazlea**:
- **ez da kontuan hartzen errentaren banaketa** ⇒ BPGa berdin-berdin handitzen da biztanle aberats eta biztanle pobre baten euro batekin

- **berdin-berdin kontuan hartzen da elikagaien eta armen produkzioa** ⇒ ongizatea bultzatzen (kaltetzen) duten jardueren azpibalorazioa (gainbalorazioa)

C) BPGak ez du kontuan hartzen sostengarritasun ekologikoa**:**
- **ez ditu ezberdintzen jarduera kutsakorrak eta ez-kutsakorrak** ⇒ ez da kenketarik egiten ingurugiroa kaltetzean; are gehiago, kutsadura kentzeko gastuak batzen dira

- **ez du kontuan hartzen natur baliabideen desgastea** (hazkunde ekonomikoaren gainbalorazioa)

LABURPENA
EKONOMIAREN OINARRIZKO HELBURUA

PROPOSAMEN ALTERNATIBOAK

➔**BPG (EDO BIZTANLEKO BPG ERREALA)-REN HAZKUNDEA**

➔**GARAPEN IRAUNKORRA**

➔**DESHAZKUNDEA**

➔**BIZTANLEKO ETA ORDUKO GAITASUN PRODUKTIBOA SUSTATZEA (EZ DERRIGORREZ PRODUKZIOA MAXIMIZATZEA)**

Giza garapenaren indizea
eta Nazio Batuen gainerako garapen-indizeak

➔ 1990tik Giza Garapenaren Indizea kalkulatzeko Nazio Batuen garapenerako programak **hiru ardatz** erabiltzen ditu: 1) bizitza luze eta osasuntsua izatea; 2) ezagutza-maila; 3) bizitza duina izateko beharrezko baliabideak eskuratu ahal izatea

➔ jakina, giza garapenaren kontzeptua indize batean bildu daitekeena baino zabalagoa da, eta honakoak ere kontuan hartu beharko lirateke: askatasun politikoa, ekonomikoa eta soziala; bizitza sormenduna/produktiboa izateko aukera ; giza eskubideen bermea, …

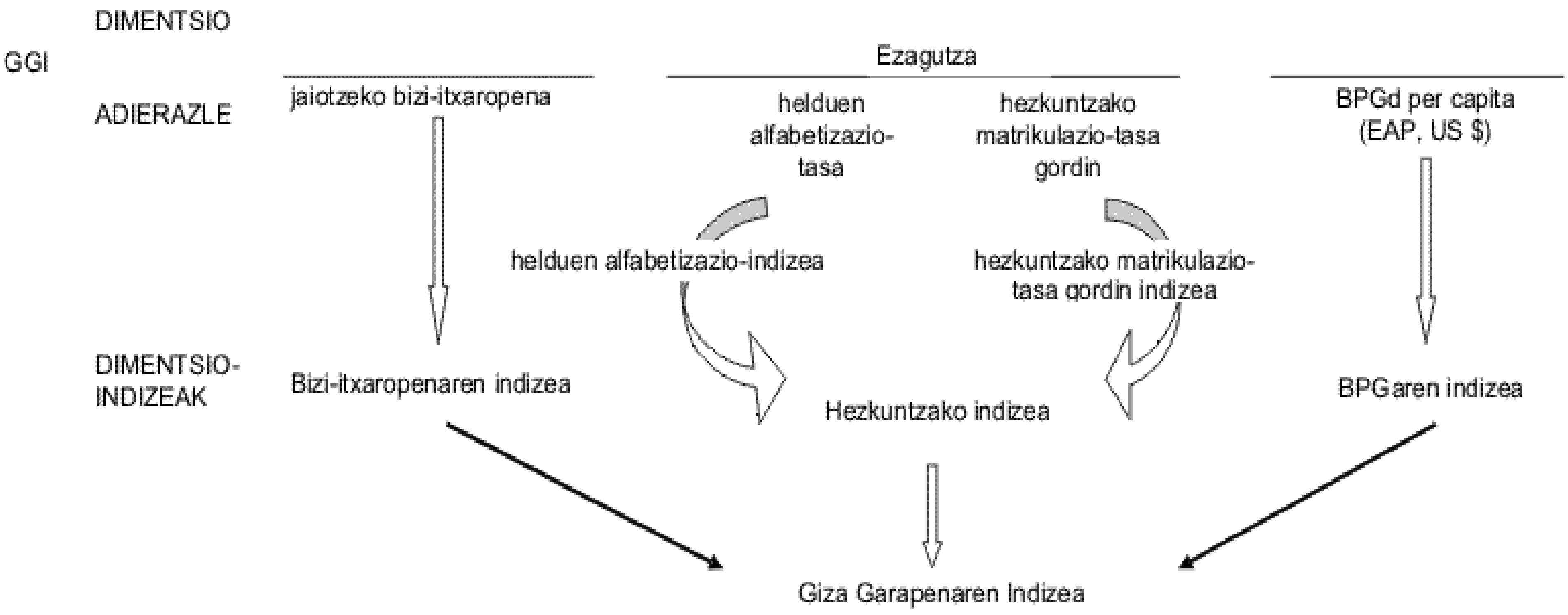

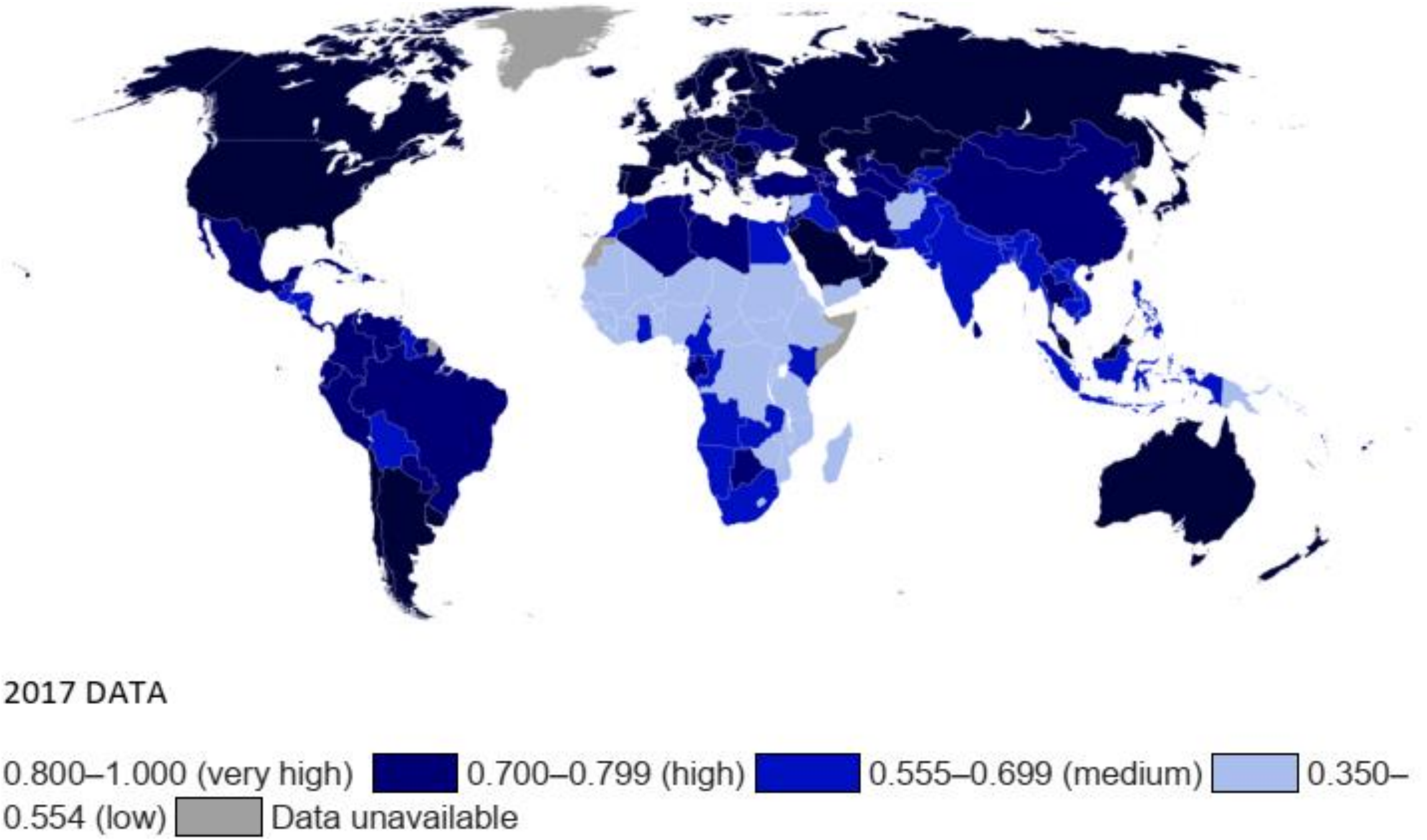

➔ Giza Garapen Indizea kalkulatzeko biztanleko errenta zenbat eta handiagoa izan, orduan eta eragin txikiagoa haren eragina (logaritmoak erabiltzen dira)

➔ hala ere, indizeak islatzen dituen **emaitzak ez dira gehiegi aldentzen biztanleko errentaren araberako emaitzetatik**

Giza Garapenaren Indizea (2017)

Clasificación según el IDH	Índice de Desarrollo Humano (IDH)	Esperanza de vida al nacer	Años esperados de escolaridad	Años promedio de escolaridad	Ingreso nacional bruto (INB) per cápita
	Valor	(años)	(años)	(años)	(PPA en $ de 2011)
	2017	2017	2017[a]	2017[a]	2017
DESARROLLO HUMANO MUY ALTO					
1 Noruega	0,953	82,3	17,9	12,6	68.012
2 Suiza	0,944	83,5	16,2	13,4	57.625
3 Australia	0,939	83,1	22,9 [b]	12,9	43.560
4 Irlanda	0,938	81,6	19,6 [b]	12,5 [c]	53.754
5 Alemania	0,936	81,2	17,0	14,1	46.136
6 Islandia	0,935	82,9	19,3 [b]	12,4 [c]	45.810
7 Hong Kong, China (RAE)	0,933	84,1	16,3	12,0	58.420
7 Suecia	0,933	82,6	17,6	12,4	47.766
9 Singapur	0,932	83,2	16,2 [d]	11,5	82.503 [e]
10 Países Bajos	0,931	82,0	18,0	12,2	47.900

DESARROLLO HUMANO BAJO

Clasificación según el IDH	Índice de Desarrollo Humano (IDH)	Esperanza de vida al nacer	Años esperados de escolaridad	Años promedio de escolaridad	Ingreso nacional bruto (INB) per cápita
	Valor	(años)	(años)	(años)	(PPA en $ de 2011)
	2017	2017	2017[a]	2017[a]	2017
180 Mozambique	0,437	58,9	9,7	3,5 [f]	1.093
181 Liberia	0,435	63,0	10,0 [q]	4,7 [j]	667
182 Malí	0,427	58,5	7,7	2,3 [f]	1.953
183 Burkina Faso	0,423	60,8	8,5	1,5 [q]	1.650
184 Sierra Leona	0,419	52,2	9,8 [q]	3,5 [j]	1.240
185 Burundi	0,417	57,9	11,7	3,0 [q]	702
186 Chad	0,404	53,2	8,0	2,3 [q]	1.750
187 Sudán del Sur	0,388	57,3	4,9 [q]	4,8	963 [k]
188 República Centroafricana	0,367	52,9	7,2 [f]	4,3 [j]	663
189 Níger	0,354	60,4	5,4	2,0 [j]	906

Giza garapenaren indizea (1990-2017 bilakaera herrialde-multzoetan)

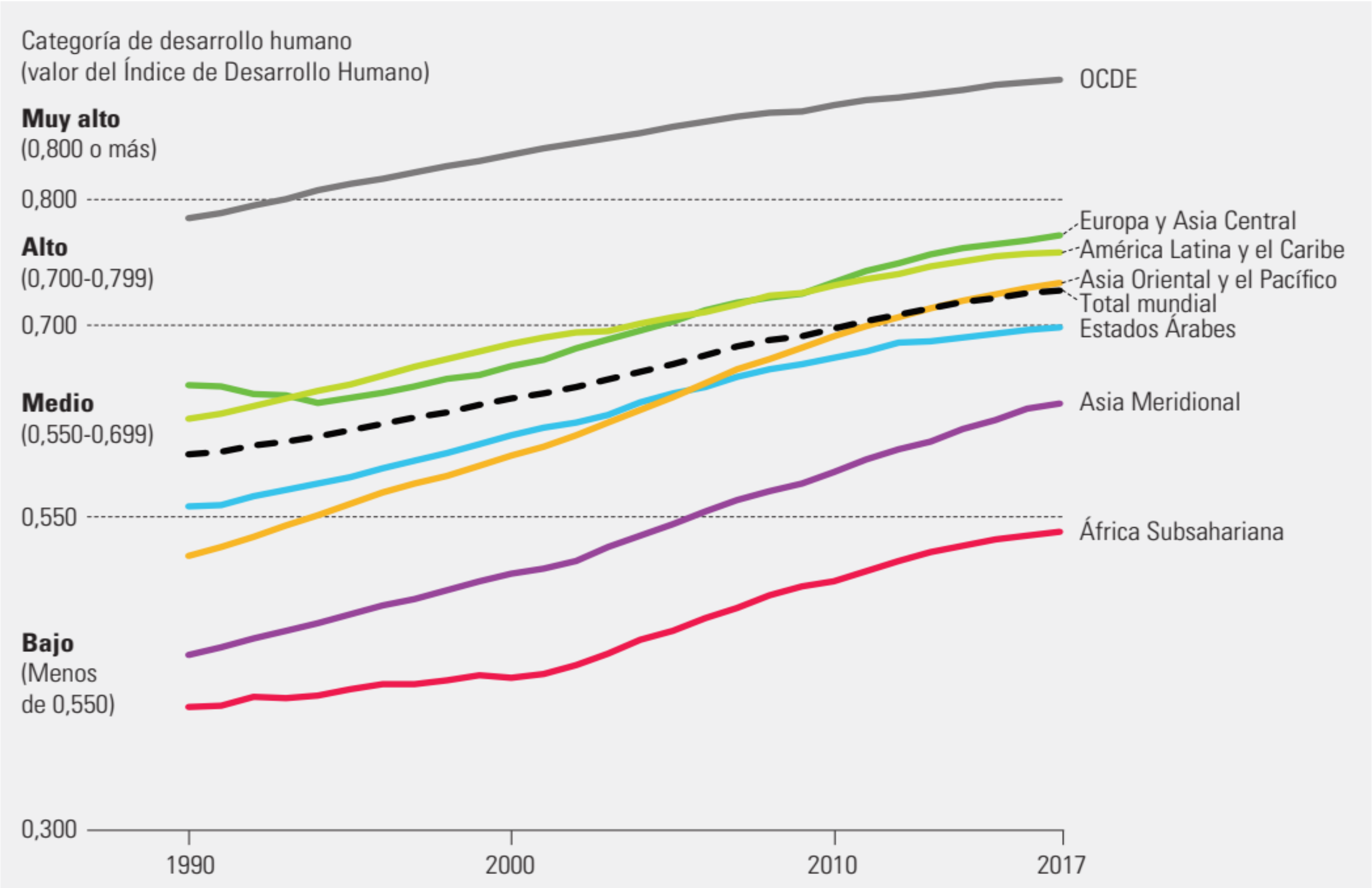

GENEROA ETA GARAPENA

GIZONAK ETA EMAKUMEEN ARTEKO BETIKO LAN BANAKETA

(Lanbidea / lan “produktiboa” – Etxeko lana)

XX. MENDEAN:

- Aurrerapen Teknikoa: Indar fisikoak gero eta garrantzi gutxiago du lan “produktiboan”
- Gero eta erakargarriagoa bihurtzen da lan “profesionala” (lana ez da lehen bezain gogorra edo deserosoa)

BERAZ:

ZERGATIK EZ EKARRI EMAKUMEA PROZESU PRODUKTIBORA?

GENEROA ETA GARAPENA

XX. MENDEKO 70etan:
Ipar Europako Mugimendu Feministak:
Emakumearen laneratzea:

- Ezin daiteke oinarritu familiako asteko 40 lan ordu gehitzean
- Lana banatzean oinarritu behar da. Bai etxeko lana zein merkatukoa.

HALA ERE, HORREN AURKAKOA GERTATU ZEN HAIN ZUZEN:

- Familia bakoitzeko asteko 40 lan ordu gehitzen dira
- Argi geratzen da prozesuaren helburua ez zela izan emakumearen emantzipazioa, lan esku merkearen horniketa sustatzea baizik.

GENEROA ETA GARAPENA

ONDORIOAK:

- Familien lanaren gain-ustiapena
- Lansari 1 / 5,2 gizakitik Lansari 2 / 3,2 gizakira igarotzen da (Lansari 1 / 1,6 gizaki)
- Kontsumorako gaitasuna handiagotzen da
- Ehundaka milioi emakumeren gain-esplotazioa hainbat belaunalditan: Asteko 80, 90 edo 100 lanordu.
- Astialdiaren murrizpen nabaria
- Jaiotze-tasaren gainbehera

GENEROA ETA GARAPENA

- **OINARRIZKO HELBURUA**

- **Enpresen etekinak sustatu, lanesku merkearen horniketa erraztuz**

- **AKATS KONTZEPTUALA:**

- **Etxeko lana ere lan produktibotzat ez hartzea**

Generoa eta garapena

➔ Genero Ezberdintasun Indizea

⇒ emakumearen desabantailak gizonarekiko 3 dimentsioetan:

ugalkortasun-osasuna, ahalduntze/jabekuntza, eta lan merkatuan partaidetza

3 dimentsio eta 5 adierazle

22. taula. Genero Desberdintasunaren Indizearen –GDI– osagaiak

Genero Desberdintasunaren Indizearen –GDI– osagaiak	
Ugalketa-osasuna	Amen heriotza-tasa 100.000 jaiotzako
	Nerabeen ugalkortasun-tasa 1.000 emakumeko
Jabekuntza	Bigarren hezkuntza edo gehiago egin duten emakumeak
	Emakume parlamentarien ehunekoa
Lan-merkatua	Emakume okupatuen ehunekoa

Genero Ezberdintasun Indizea (2014)

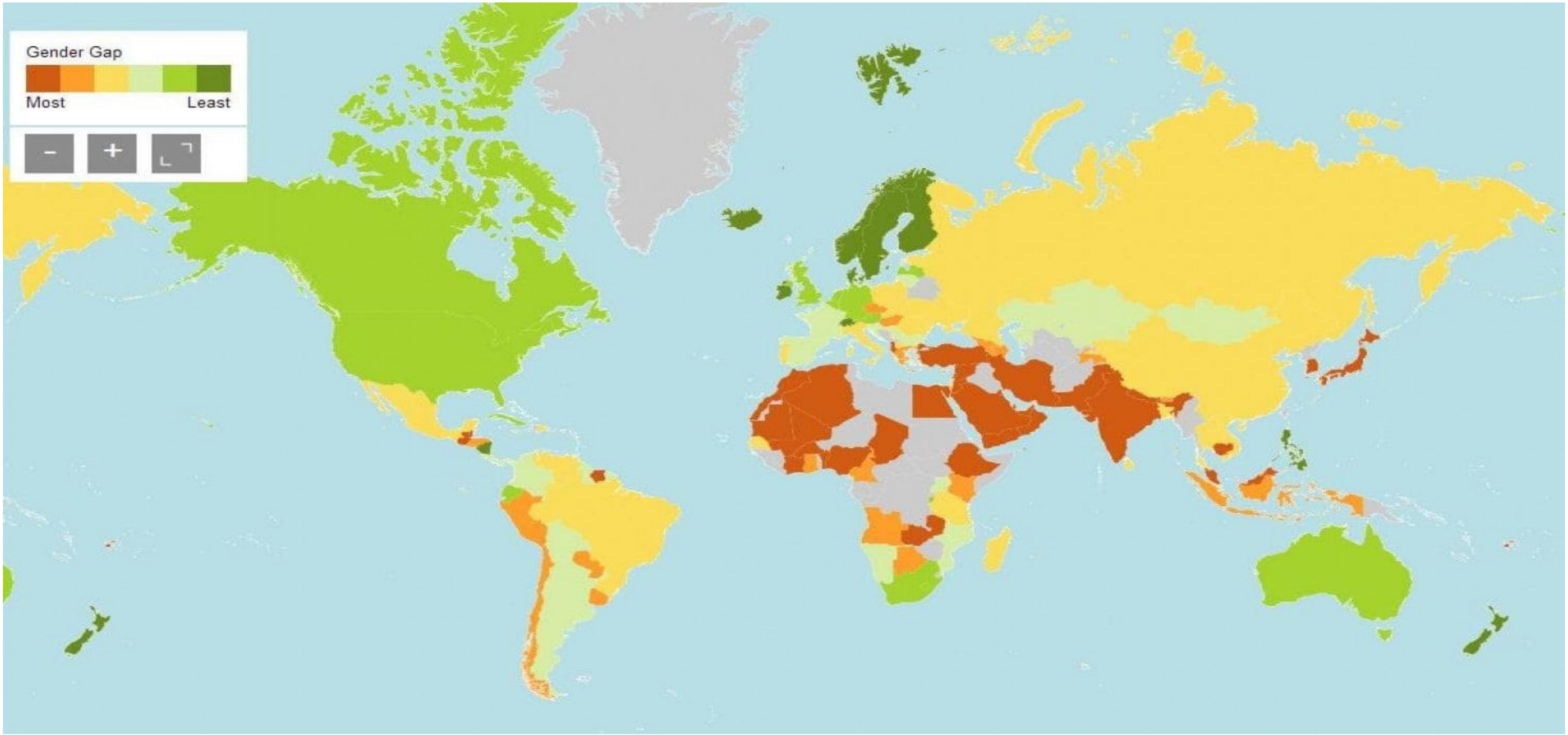

➔ Indizeak ez ditu dimentsio garrantzitsuak kontuan hartzen, datu falta dela-eta: denboraren erabilpena, jabetza-eskuragarritasuna, lanbide-banaketa, soldata-arrakala…

➔ genero-ezberdintasunaren indizea ez dago lotuta giza garapen indizearekin, baina emaitzek agerian jartzen dutenez badago erlazioa: **giza-garapen indizea txikiagoa den herrialdeetan, genero-ezberdintasuna handiagoa da**